ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [*TAMARA ĆAPETA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2024. gada 21. martā [1]

Apvienotās lietas C-778/21 P un C-798/21 P

Eiropas Komisija
pret
***Front populaire pour la libération de la saguia el-hamra et du rio de oro* (*Front Polisario*),**
Eiropas Savienības Padomi (C-778/21 P)
un
Eiropas Savienības Padome
pret

***Front populaire pour la libération de la saguia el-hamra et du rio de oro* (*Front Polisario*)**
(C-798/21 P)

Apelācija – ES un Marokas Asociācijas nolīgums – Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums – Piemērošanas joma – Spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118) – Rietumsahāras tautas "piekrišana" – Līgumu relatīvās iedarbības princips – Pašnoteikšanās tiesības

I. Ievads

1. Vai Eiropas Savienība var noslēgt ar Marokas Karalisti partnerattiecību nolīgumu zivsaimniecības nozarē, kas attiecas arī uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem? Ja tā ir, kādi pienākumi Eiropas Savienībai ir attiecībā uz šajā teritorijā dzīvojošo tautu?

2. Šie jautājumi rodas saistībā ar apelācijas sūdzībām par 2021. gada 29. septembra spriedumu *Front Polisario*/Padome (T-344/19 un T-356/19, EU:T:2021:640) [2], kurā Vispārējā tiesa secināja, ka Eiropas Savienība nav ievērojusi starptautiskās paražu tiesību normas, ko Tiesa spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* bija interpretējusi kā Eiropas

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] Spriedums, 2021. gada 29. septembris, *Front Polisario*/Padome (T-344/19 un T-356/19, EU:T:2021:640) (turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums").

Savienībai saistošas[3]. Attiecīgi Vispārējā tiesa atcēla[4] Lēmumu (ES) 2019/441[5], ar kuru bija apstiprināts Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums[6], tā īstenošanas protokols[7] un vēstuļu apmaiņa[8]. Padome un Komisija tagad minēto spriedumu pārsūdz Tiesā.

3. Šīs apelācijas sūdzības ir jāskata, ņemot vērā to līdztekus iesniegto apelācijas sūdzību kopumu, ar kurām tiek apšaubīta Padomes lēmuma, ar ko apstiprina grozījumus Asociācijas nolīgumā[9], lai paplašinātu tarifa preferenču piemērošanu, tās attiecinot arī uz Rietumsahāras izcelsmes precēm, kā arī ņemot vērā iepriekšēju lūgumu sniegt norādījumus par pareizu izcelsmes valsts marķējumu Rietumsahāras izcelsmes produktiem, spēkā esamība. Šodien sniedzu secinājumus visās minētajās lietās[10].

4. Kā paskaidroju arī savos šodienas secinājumos lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, Rietumsahāras tautas pastāvīgā cīņa par pašnoteikšanos ir ANO vadītā politiskā procesa nepārprotama neveiksme, attiecībā uz kuru ir ārkārtīgi nepieciešami praktiski risinājumi.

II. Tiesvedības priekšvēsture

A. Rietumsahāras jautājuma īsa vēsture

5. Savu līdztekus sniegto secinājumu lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* 8.–28. punktā sīkāk paskaidroju Rietumsahāras jautājuma vēsturisko kontekstu un grūtības, ar kādām šīs teritorijas iedzīvotāji saskaras, īstenojot savas pašnoteikšanās tiesības.

6. Šīs tiesvedības vajadzībām būtu jāatkārto vai jāpiebilst turpmāk izklāstītais.

7. Rietumsahāru 19. gadsimtā kolonizēja Spānijas Karaliste.

8. Saistībā ar dekolonizācijas procesu Apvienoto Nāciju Organizācija 1963. gadā šo teritoriju iekļāva teritoriju, kurām nav savas pārvaldes[11], sarakstā.

3 Proti, spriedumi, 2016. gada 21. decembris, Padome/*Front Polisario* (C-104/16 P, EU:C:2016:973) (turpmāk tekstā – "spriedums Padome/*Front Polisario*"), un 2018. gada 27. Februāris, *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118) (turpmāk tekstā – "spriedums *Western Sahara Campaign UK*").

4 Skat. pārsūdzēto spriedumu, 364. un 365. punkts.

5 Lēmums (ES) 2019/441 par to, lai noslēgtu Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, tā īstenošanas protokolu un nolīgumam pievienoto vēstuļu apmaiņu (OV 2019, L 77, 4. lpp.; turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums").

6 Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2019, L 77, 8. lpp.; turpmāk tekstā – "Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums").

7 Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti īstenošanas protokols (OV 2019, L 77, 18. lpp.; turpmāk tekstā – "īstenošanas protokols").

8 Eiropas Savienības un Marokas Karalistes vēstuļu apmaiņa, kas pievienota Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumam starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2019, L 77, 53. lpp.; turpmāk tekstā – "vēstuļu apmaiņa").

9 Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgums par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses (OV 2000, L 70, 2. lpp.).

10 Skat. manus 2024. gada 21. marta secinājumus apvienotajās lietās C-779/21 P un C-799/21 P Komisija un Padome/*Front Polisario* (turpmāk tekstā – "Komisija un Padome/*Front Polisario*") un manus 2024. gada 21. marta secinājumus lietā C-399/22 *Confédération paysanne* (Melones un tomāti no Rietumsahāras).

11 Apvienoto Nāciju Organizācija, Teritoriju, kurām nav savas pārvaldes, informācijas komitejas ziņojums, papildinājums Nr. 14 (A/5514) (1963), III pielikums "Teritoriju, kurām nav savas pārvaldes, saraksts saskaņā ar Statūtu XI nodaļu 1962. gada 31. decembrī, klasificēts pēc ģeogrāfiskā reģiona".

9. ANO Ģenerālā asambleja 1966. gadā apstiprināja Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesības un aicināja Spāniju nodrošināt un organizēt šo tiesību īstenošanu [12], tāpēc Spānija nolēma rīkot referendumu. Tomēr referendums nekad nav noticis.

10. ANO Ģenerālā asambleja 1969. gadā pieņēma Rezolūciju 2554 (XXIV) [13]. Minētajā rezolūcijā "atkārtoti tiek apstiprinātas atkarīgo teritoriju tautu neatņemamās tiesības uz pašnoteikšanos un neatkarību un uz savu teritoriju dabas resursiem, kā arī to tiesības rīkoties ar šiem resursiem savās interesēs, ņemot vērā Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas 1514 (XV) astoto preambulas punktu", un tajā "tiek prasīts, lai pārvaldītājvaras un attiecīgās valstis, kuru uzņēmumi un pilsoņi ir iesaistīti šādās darbībās, veic tūlītējus pasākumus, lai izbeigtu jebkādu praksi, ar kuru tiek ekspluatētas teritorijas un koloniālā pārvaldībā esošās tautas".

11. Starptautiskā Tiesa ("ST") apstiprināja Rietumsahāras kā teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, statusu un tās tautas pašnoteikšanās tiesības savā konsultatīvajā atzinumā par Rietumsahāru [14].

12. Marokas Karaliste uzskata, ka Rietumsahāras teritorija ir tās suverēnās teritorijas daļa, ieskaitot tai piegulošos ūdeņus.

13. Spānija, Marokas Karaliste un Mauritānijas Islāma Republika 1975. gadā parakstīja principiālu deklarāciju par Rietumsahāras jautājumu (zināma arī kā "Madrides nolīgums") [15], ar kuru Rietumsahāras teritorija tika sadalīta starp divām pēdējām minētajām valstīm [16]. Drīz pēc tam, 1976. gada janvārī, Rietumsahāras teritorijā ienāca Marokas armija.

14. Saskaņā ar ASV ministra H. Kissindžera 1975. gada diplomātisko telegrammu, kas nosūtīta Madrides nolīguma sarunu ietvaros, apmaiņā pret Spānijas atkāpšanos no šīs teritorijas bija jānodrošina tai "zvejas tiesības [..] Sahāras ūdeņos un 35 procentu Spānijas līdzdalība fosfātu raktuvēs" [17].

15. Spānija 1976. gada 26. februārī informēja ANO ģenerālsekretāru, ka tā ir izbeigusi savu klātbūtni Rietumsahārā un ir atteikusies no sava pārvaldītājvaras statusa saskaņā ar ANO Statūtu 73. pantu [18].

12 ANO Ģenerālās asamblejas 1966. gada 20. decembra Rezolūcija 2229 (XXI) "Ifni un Spānijas Sahāras jautājums"

13 ANO Ģenerālās asamblejas 1969. gada 12. decembra Rezolūcija 2554 (XXIV) "Ārvalstu ekonomisko un citu interešu darbības, kas neļauj īstenot Deklarāciju par neatkarības piešķiršanu koloniālajām zemēm un tautām Dienvidrodēzijā un Namībijā un citās teritorijās, kas atrodas Portugāles pakļautībā, kā arī visās citās teritorijās, kas atrodas koloniālā pakļautībā, un centienus likvidēt koloniālismu, aparteīdu un rasu diskrimināciju Āfrikas dienvidos".

14 Konsultatīvais atzinums par Rietumsahāru (*ICJ Reports* 1975, 12. lpp.).

15 Skat. Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājums, 988. sējums, 259. lpp.

16 Madrides nolīguma juridiskais spēks tiek apstrīdēts; skat., piemēram, Simon, S. "Western Sahara", no: Walter, C., von Ungern-Sternberg, A., un Abushov, K. (red.), *Self-determination and secession in international law*, Oxford University Press, Oksforda, 2014, 260. lpp. (kur tiek apšaubīts, vai, neraugoties uz to, ka Madrides nolīgums tika reģistrēts ANO Sekretariātā kā līgums, tas var nepārprotami nodot suverenitāti, "jo Spānijai nav tiesību rīkoties ar teritoriju, kas pieder šīs teritorijas iedzīvotājiem"). Skat. arī ģenerāladvokāta M. Vatelē [*M. Wathelet*] secinājumus lietā *Western Sahara Campaign* (C-266/16, EU:C:2018:1, 161. un 162. punkts), kuros paskaidrots, ka vienprātības trūkums ANO Ģenerālās asamblejas līmenī par to, kā bija jāinterpretē Madrides nolīgums, noveda pie divu atšķirīga satura rezolūciju pieņemšanas – vienas, kurā nav atsauces uz šo nolīgumu un kurā Spānija joprojām tiek uzskatīta par "pārvaldītājvaru", un otras, kurā nav atsauces uz pārvaldītājvaru, bet ir atsauce uz "pagaidu administrāciju").

17 Skat. valsts sekretāra H. Kisindžera 1975. gada 21. novembra telegrammu 1975STATE276309 Amerikas Savienoto Valstu Pastāvīgajai misijai ANO, kas citēta ģenerāladvokāta M. Vatelē secinājumos lietā *Western Sahara Campaign* (C-266/16, EU:C:2018:1, 121. zemsvītras piezīme). Savos secinājumos ģenerāladvokāts M. Vatelē arī paskaidro, ka "Spānijas, Marokas un Mauritānijas delegācijas vienojās par zvejas tiesību atzīšanu uz 20 gadiem Rietumsahārai piegulošajos ūdeņos 800 Spānijas kuģiem atbilstoši tādiem pašiem nosacījumiem kā tie, kas bija pastāvējuši 1975. gada 14. novembrī". Turpat, 118. zemsvītras piezīme.

18 Šis noteikums ir daļa no ANO Statūtu XI nodaļas, kas attiecas uz teritorijām, kurām nav savas pārvaldes. Saskaņā ar to ANO dalībvalstīm, "kuras ir atbildīgas vai uzņemas atbildību par to teritoriju pārvaldību, kuru tautas vēl nav sasniegušas pilnīgu pašpārvaldi", cita starpā ir pienākums "attīstīt [šo tautu] pašpārvaldi, pienācīgi ņemt vērā tautu politiskos centienus un palīdzēt tām pakāpeniski attīstīt to brīvās politiskās institūcijas".

16. Eiropas Ekonomikas kopiena 1985. gadā apņēmās uzņemties atbildību par spēkā esošajiem zivsaimniecības nolīgumiem, ko Spānija un Portugāle bija noslēgušas ar Marokas Karalisti pēc to pievienošanās (toreizējai) Kopienai [19].

17. Eiropas (Ekonomikas) Kopiena 1988., 1992. un 2006. gadā noslēdza ar Marokas Karalisti pašas savus zivsaimniecības nozares nolīgumus [20].

18. Šo nolīgumu piemērošanas joma attiecās uz "Marokas teritoriju un ūdeņiem, kas atrodas Marokas jurisdikcijā" [21], konkrēti neprecizējot aptverto jūras teritoriju robežas.

19. Visos šajos nolīgumos būtiska sastāvdaļa bija finanšu iemaksas Marokas Karalistei, daļēji apmaiņā pret to, ka tās iestādes izdod licences Savienības zvejas kuģiem [22].

20. Atsevišķos protokolos, kas ir spēkā četrus gadus un kas ir šo nolīgumu neatņemama sastāvdaļa, ir papildus noteiktas ES zvejas kuģiem piešķirtās zvejas iespējas, to ilgums un izmantošanas nosacījumi [23].

21. Pēdējam protokolam, ar kuru tika noteiktas zvejas iespējas un finanšu iemaksas (proti, 2013. gada īstenošanas protokols) [24] un kurš bija pievienots 2006. gada zivsaimniecības nolīgumam, spēkā esamības termiņš beidzās 2018. gada 14. jūlijā [25].

22. Ar Tiesas spriedumu *Western Sahara Campaign UK* tika pārtraukta 2006. gada zivsaimniecības nolīguma un 2013. gada īstenošanas protokola piemērojamību Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem.

19 Padomes Lēmums 87/442/EEK (1987. gada 13. augusts) par Nolīguma vēstuļu apmaiņas veidā noslēgšanu starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Marokas Karalisti par zivsaimniecības kārtību, ko provizoriski piemēro no 1987. gada 1. augusta līdz 31. decembrim (OV 1987, L 232, 18. lpp.), un Nolīgums vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Marokas Karalisti, ko provizoriski piemēro no 1987. gada 1. augusta līdz 31. decembrim (OV 1987, L 232, 19. lpp.), kurā precizēts, ka, ņemot vērā Spānijas un Portugāles pievienošanos un līdz Marokas un EEK zivsaimniecības nolīguma noslēgšanai "Maroka ierosina Kopienai līdz 1987. gada decembra beigām pagarināt zvejas iespējas, kas piešķirtas saskaņā ar 1983. gada 1. augusta Marokas un Spānijas zivsaimniecības nolīgumu"). Skat. arī Akta par Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas pievienošanās nosacījumiem un Līgumu pielāgojumiem (OV 1985, L 302, 23. lpp.) 354. un 355. pantu.

20 Skat. Nolīgumu starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Marokas Karalisti par attiecībām jūras zvejas nozarē (OV 1988, L 99, 49. lpp.; turpmāk tekstā – "1988. gada nolīgums"), Nolīgumu starp Eiropas Ekonomikas kopienu un Marokas Karalisti par attiecībām jūras zvejas nozarē (OV 1992, L 407, 3. lpp.; turpmāk tekstā – "1992. gada nolīgums") un Zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu starp Eiropas Kopienām un Marokas Karalisti (OV 2006, L 141, 4. lpp.; turpmāk tekstā – "2006. gada zivsaimniecības nolīgums").

21 Skat. 1988. gada nolīguma 1. pantu, 1992. gada nolīguma 1. pantu un 2006. gada zivsaimniecības nolīguma 11. pantu.

22 Skat. 1988. gada nolīguma 2. panta 2. punktu un 6. pantu, 1992. gada nolīguma 2. panta 2. punktu un 7. pantu un 2006. gada zivsaimniecības nolīguma 6. un 7. pantu.

23 1988. gada nolīguma 5. un 7. pants un 1. protokols, ar ko nosaka Marokas piešķirtās zvejas iespējas un Kopienas piešķirto kompensāciju par laikposmu no 1988. gada 1. marta līdz 1992. gada 29. februārim (OV 1988, L 99, 61. lpp.), 1992. gada nolīguma 7. un 9. pants un protokols, ar ko nosaka zvejas iespējas, kā arī Kopienas piešķirto finansiālo kompensāciju un finanšu iemaksas (OV 1992, L 407, 15. lpp.), un 2006. gada nolīguma 5., 6. un 7. pants un protokols, ar kuru nosaka zvejas iespējas un finansiālo ieguldījumu, kas paredzēts Zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā starp Eiropas Kopienu un Marokas Karalisti (OV 2006, L 141, 9. lpp.).

24 Protokols starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, ar kuru nosaka zvejas iespējas un finansiālo ieguldījumu, kas paredzēts Zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti (OV 2013, L 328, 2. lpp.; turpmāk tekstā – "2013. gada īstenošanas protokols").

25 Apstrīdētais lēmums, 2. apsvērums. Šajā ziņā skat. arī pārsūdzētā sprieduma 29. punktu.

B. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums

1. Tiesvedības priekšvēsture

23. Tiesa 2018. gadā nolēma, ka 2006. gada zivsaimniecības nolīgums neattiecas uz Rietumsahāras teritoriju vai tai piegulošajiem ūdeņiem, jo terminus "Marokas Karalistes teritorija" un "ūdeņi, uz kuriem attiecas tās suverēnās tiesības vai jurisdikcija" nevar attiecināt uz Rietumsahāras teritoriju, kurai nav savas pārvaldes [26]. Tāpat attiecībā uz 2013. gada īstenošanas protokolu Tiesa secināja, ka termins "Marokas zvejas zona" neietver Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus [27].

24. Šajā ziņā Tiesa saskaņoja minēto terminu interpretāciju ar līdzīgu terminu interpretāciju, kuri tika aplūkoti spriedumā lietā Padome/*Front Polisario*. Minētajā spriedumā Tiesa secināja, ka jēdzienu "Marokas Karalistes teritorija" nevar interpretēt tādējādi, ka tas attiecas arī uz Rietumsahāras teritoriju [28].

25. Pēc Tiesas sprieduma *Western Sahara Campaign UK* ar 2018. gada 16. aprīļa lēmumu [29] "Padome pilnvaroja Komisiju sākt sarunas ar Marokas Karalisti, lai grozītu nolīgumu un vienotos par jaunu īstenošanas protokolu" [30].

26. Eiropas Savienība un Marokas Karaliste 2019. gada 14. janvārī parakstīja Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, īstenošanas protokolu un vēstuļu apmaiņu, kas ir minētā nolīguma sastāvdaļa [31].

27. Vēstuļu apmaiņas attiecīgajā daļā ir norādīts, ka Eiropas Savienība un Marokas Karaliste "atkārtoti apstiprina savu atbalstu Apvienoto Nāciju Organizācijas procesam un ģenerālsekretāra centieniem panākt galīgo politisko risinājumu saskaņā ar [ANO Statūtu] principiem un mērķiem un pamatojoties uz Drošības padomes rezolūcijām".

28. Vēstuļu apmaiņā ir arī noteikts, ka "Zivsaimniecības nolīgums ir noslēgts, neskarot Pušu attiecīgās nostājas", kas Eiropas Savienībai nozīmē to, ka "atsauces Zivsaimniecības nolīgumā uz Marokas normatīvajiem aktiem neskar tās nostāju attiecībā uz Rietumsahāras teritorijas, kurai nav savas pārvaldes un kuras piegulošie ūdeņi ir daļa no Zivsaimniecības nolīguma 1. panta h) punktā definētās zvejas zonas, statusu un tās tiesības uz pašnoteikšanos" un Marokas Karalistei nozīmē to, ka "Sahāras reģions ir neatņemama tās valsts teritorijas daļa, pār kuru tā īsteno pilnīgu suverenitāti tāpat kā attiecībā uz pārējo valsts teritoriju".

29. Ar apstrīdēto 2019. gada 4. marta lēmumu Padome Eiropas Savienības vārdā apstiprināja Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, īstenošanas protokolu un vēstuļu apmaiņu. Minētā lēmuma 3., 5. un 7.–11. apsvērumi ir šādi:

"3) Spriedumā Lietā C-266/16, atbildot uz prejudiciālu jautājumu par nolīguma un tā īstenošanas protokola spēkā esību un interpretāciju, Tiesa nosprieda, ka ne nolīgums, ne tā īstenošanas protokols neattiecas uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem.

[26] Šajā nozīmē skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 62.–64., 69. un 73. punkts.

[27] Skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 79. punkts.

[28] Skat. *Western Sahara Campaign UK*, 61. un 62. punkts.

[29] Skat. Padomes dokumentu 9716/17 – Padomes sanāksmes rezultāti (Padomes 3544. sanāksme, Konkurētspēja (iekšējais tirgus, rūpniecība, pētniecība un kosmoss)), 22. lpp.

[30] Apstrīdētais lēmums, 6. apsvērums.

[31] Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 16. pantu.

[..]

5) Savienības flotēm vajadzētu spēt turpināt zvejas darbības, kas tika veiktas kopš nolīguma stāšanās spēkā, un nolīguma piemērošanas joma būtu jānosaka tā, lai tajā iekļautu Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus. Zivsaimniecības partnerattiecību turpināšana ir būtiska arī tādēļ, lai saskaņā ar Savienības un starptautiskajiem tiesību aktiem, tostarp cilvēktiesībām, un par labu attiecīgajiem iedzīvotājiem minētā teritorija arī turpmāk varētu gūt labumu no nozares atbalsta, ko nodrošina nolīgums.

[..]

7) Zivsaimniecības nolīguma mērķis ir ļaut Savienībai un Marokas Karalistei ciešāk sadarboties, lai veicinātu ilgtspējīgas zivsaimniecības politiku, zvejas resursu atbildīgu izmantošanu zivsaimniecības nolīgumā noteiktajā zvejas zonā un atbalstītu Marokas Karalistes pūliņus attīstīt zivsaimniecības nozari, kā arī jūras nozaru ekonomiku. Tādējādi tiek veicināta Savienības nospraustо mērķu sasniegšana saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 21. pantu.

8) Komisija izvērtēja zivsaimniecības nolīguma iespējamo ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību, jo īpaši attiecībā uz ieguvumiem attiecīgajiem iedzīvotājiem un attiecīgo teritoriju dabas resursu izmantošanu.

9) Saskaņā ar minēto izvērtējumu ir konstatēts, ka zivsaimniecības nolīgumam vajadzētu būt ļoti izdevīgam attiecīgajiem iedzīvotājiem, ņemot vērā gan pozitīvo sociālekonomisko ietekmi uz šiem iedzīvotājiem, jo īpaši nodarbinātības un ieguldījumu ziņā, gan ietekmi uz zivsaimniecības nozares un zivju produktu apstrādes nozares attīstību.

[..]

11) Ņemot vērā Tiesas spriedumā izklāstītos apsvērumus, Komisija kopā ar Eiropas Ārējās darbības dienestu [("EĀDD")] ir veikusi visus pašreizējā kontekstā pamatotos un iespējamos pasākumus, lai pienācīgā veidā iesaistītu attiecīgos iedzīvotājus nolūkā pārliecināties par viņu piekrišanu. Rietumsahārā un Marokas Karalistē notika plašas apspriedes, un sociāli ekonomisko un politisko aprindu pārstāvji, kas apspriedēs piedalījās, ir skaidri izteikušies par labu zivsaimniecības nolīguma noslēgšanai. Tomēr *Polisario Front* [*Front Polisario*], kā arī dažas citas ieinteresētās personas nepiekrita piedalīties apspriešanās procesā".

2. Piemērošanas joma

30. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma piemērošanas joma ir noteikta tā 14. pantā. Minētajā tiesību normā ir noteikts: "Šo nolīgumu piemēro teritorijās, kurās piemēro, no vienas puses, Līgumu par Eiropas Savienību un Līgumu par Eiropas Savienības darbību un, no otras puses, šā nolīguma 6. panta 1. punktā minētos normatīvos aktus".

31. Savukārt tā paša nolīguma 6. panta 1. punktā ir paskaidrots, ka "Savienības kuģi, kas darbojas zvejas zonā, ievēro Marokas normatīvos aktus, kas reglamentē zvejas darbības minētajā zonā, ja vien šajā nolīgumā nav noteikts citādi" [32].

[32] Īstenošanas protokola 2. pantā ir noteikta saikne ar šo piemērošanas jomu, paredzot, ka "šā protokola mērķis ir īstenot zivsaimniecības nolīguma noteikumus, jo īpaši paredzot nosacījumus Savienības kuģu piekļuvei zvejas zonai, kas definēta zivsaimniecības nolīguma 1. panta h) punktā, un Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību [nolīguma] īstenošanas noteikumus".

32. "Zvejas zona" Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 1. panta h) punktā ir definēta šādi: "Centrālaustrumu Atlantijas ūdeņi, kas atrodas starp 35° 47′ 18″ ziemeļu platuma paralēli un 20° 46′ 13″ ziemeļu platuma paralēli, tostarp piegulošie Rietumsahāras ūdeņi [33], kas aptver visus pārvaldības apgabalus; šī definīcija neskars iespējamās sarunas par zvejas zonai blakus esošo piekrastes valstu jūras apgabalu demarkāciju un vispārīgi trešo valstu tiesības".

33. Vispārējā tiesa uzskata, ka robeža starp Rietumsahāru un Marokas Karalisti atrodas uz 27°42′ N paralēles (*Pointe Stafford*) [34].

34. Attiecīgi [citastarp Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 1. panta h) punktā] minētās ģeogrāfiskās koordinātas ietver gan ūdeņus, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija, gan Rietumsahārai piegulošos ūdeņus" [35].

3. Finansiālā kompensācija

35. Saskaņā ar Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu Eiropas Savienība piekrīt Marokas Karalistei maksāt finansiālu ieguldījumu.

36. Šā ieguldījuma kopējā vērtība ir 208 700 000 EUR īstenošanas protokola spēkā esamības laikā [36], proti, no 2019. gada 18. jūlija līdz 2023. gada 17. jūlijam [37].

37. Minēto ieguldījumu veido "a) finansiāla kompensācija par Savienības kuģu piekļuvi zvejas zonai; b) nodevas, ko maksā Savienības kuģu īpašnieki; c) Savienības piešķirts nozares atbalsts tādas ilgtspējīgas zivsaimniecības politikas un okeānu pārvaldības īstenošanai, uz kuru attiecas gada un daudzgadu programma" [38].

38. Savukārt Marokas Karaliste norāda, ka uz finansiālo ieguldījumu un kuģu īpašnieku nodevām attiecas "sociālekonomisko ieguvumu taisnīga ģeogrāfiska un sociāla sadale, lai nodrošinātu, ka tā dod labumu attiecīgo teritoriju iedzīvotājiem" [39].

39. Šķiet, ka uz nozares atbalstu, kas tiek saņemts no Eiropas Savienības, neattiecas minētais sadales pienākums, bet tas "veicina nozares politikas izstrādi un īstenošanu atbilstīgi nacionālajai zivsaimniecības nozares attīstības stratēģijai" [40].

33 1. zemsvītras piezīmē ir noteikts: "Sahāras reģions saskaņā ar Marokas nostāju".

34 Pārsūdzētais spriedums, 212. punkts.

35 Pārsūdzētais spriedums, 111. punkts.

36 Skat. īstenošanas protokola 4. pantu.

37 Skat. īstenošanas protokola 16. pantu, to lasot kopsakarā ar Informāciju par to, ka ir stājies spēkā Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, tā īstenošanas protokols un nolīgumam pievienotā vēstuļu apmaiņa (OV 2019, L 195, 1. lpp.).

38 Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 12. panta 2. punkta c) apakšpunkts.

39 Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 12. panta 4. punktu un īstenošanas protokola 6. panta 1. punktu. Skat. arī pārsūdzētā sprieduma 33. punktu.

40 Skat. īstenošanas protokola 7. panta 1. punktu. Pretstatā apstrīdētā lēmuma 5. apsvērumam, kurā paskaidrots, ka "zivsaimniecības partnerattiecību turpināšana ir būtiska arī tādēļ, lai [..] par labu attiecīgajiem iedzīvotājiem [Rietumsahāras teritorija] arī turpmāk varētu gūt labumu no nozares atbalsta, ko nodrošina nolīgums".

40. Šajā nolūkā Marokas Karalistei ir jāpaziņo Apvienotajai komitejai, kura izveidota Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu [41] un kuras sastāvā ir Marokas Karalistes un Eiropas Savienības pārstāvji [42], "metode, pēc kuras nosaka [šo līdzekļu] [..] ģeogrāfisko un sociālo sadalījumu un piešķirto summu sadales shēmu" [43].

41. Marokas iestādēm maksājamā finansiālā ieguldījuma dažādie komponenti tiek sadalīti Apvienotās komitejas pārraudzībā [44].

42. Visbeidzot, Marokas Karalistei ir noteikts ziņošanas pienākums, un tās iestādēm ir jāiesniedz gada ziņojums, kā arī nobeiguma ziņojums pirms īstenošanas protokola darbības termiņa beigām [45].

4. Zvejas iespējas un to pārvaldība

43. Zvejas iespējas reglamentē īstenošanas protokols, ko atjauno reizi četros gados.

44. Kā jau paskaidroju, protokola, kas tika parakstīts, noslēdzot Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, termiņš beidzās 2023. gada 17. jūlijā [46].

45. Līdz šo secinājumu sagatavošanas dienai starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti nav notikušas sarunas par jaunu protokolu.

46. Lai veiktu zvejas darbības zonā, uz kuru attiecas Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums, Savienības kuģiem vispirms jāsaņem zvejas atļauja [47].

47. Minētā atļauja tiek saņemta, samaksājot šo secinājumu 37. punktā aprakstītās ikgadējās kuģu īpašnieku nodevas.

48. Atļaujas izdod Marokas Karalistes Lauksaimniecības, jūras zvejniecības, lauku attīstības, ūdens un mežu ministrijas Jūras zvejniecības departaments [48].

41 Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 13. pantu. Kā norādīts tā 1. punktā, šīs komitejas sastāvā ir Eiropas Savienības un Marokas Karalistes pārstāvji. Skat. arī pārsūdzētā sprieduma 215. punktu.

42 Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 13. pantu un pārsūdzētā sprieduma 314. punktu.

43 Īstenošanas protokola 6. panta 2. punkts. Varu tikai pieņemt, ka "metodi, pēc kuras nosaka ģeogrāfisko un sociālo sadalījumu", kā arī pašu "sadales shēmu" Marokas Karaliste ir paziņojusi Apvienotajai komitejai, jo neviens no šiem elementiem neveido daļu no tiesas lietas materiāliem ne pirmajā instancē, ne apelācijas sūdzībā.

44 Skat. īstenošanas protokola 4. panta 2. punktu un 6., 7. un 8. pantu. Skat. arī pārsūdzētā sprieduma 314. punktu. Ne pirmās instances, ne apelācijas instances tiesas lietas materiālos nav dokumentu, kas attiektos uz Apvienotās komitejas pārraudzības vai lēmumu pieņemšanas procesu. Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā uzskatīja, ka šis sadales pienākums nozīmē, ka "puses apņemas nodrošināt, lai attiecīgie iedzīvotāji, tostarp Rietumsahāras iedzīvotāji, var izmantot šos ieguvumus proporcionāli zvejas darbībām ar šo nolīgumu noteiktajā zonā, kurā ir iekļauti šai teritorijai piegulošie ūdeņi, un attiecībā uz šo principu nav paredzēts izņēmums" (pārsūdzētā sprieduma 213. punkts).

45 Īstenošanas protokola 6. panta 4. un 5. punkts.

46 Skat. īstenošanas protokola 16. pantu.

47 Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 5. panta 1. punktu un īstenošanas protokola pielikumu. Skat. arī pārsūdzētā sprieduma 209. punktu, kurā Vispārējā tiesa paskaidro, ka "Marokas Karalistei ir jānosaka šo pārvaldības apgabalu precīzās koordinātas, kā arī visas tās zvejas zonas šo apgabalu robežās, kurās zveja ir aizliegta, jo iepriekšminētajās zvejas tehnisko datu lapās ir noteiktas vienīgi minēto pārvaldības apgabalu maksimālās robežas".

48 Skat. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 1. panta j) punktu, to lasot kopsakarā ar īstenošanas protokola 1. panta 6. un 9. punktu.

49. Saskaņā ar Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu Savienības kuģi, kas darbojas zvejas zonā, var "iegūt tikai pieļaujamās nozvejas pārpalikumu, kā minēts *UNCLOS* 62. panta 2. un 3. punktā un kas noteikts [..], pamatojoties uz pieejamiem attiecīgiem zinātniskiem ieteikumiem un attiecīgo informāciju [..] par attiecīgo krājumu kopējo zvejas piepūli visām flotēm, kas darbojas zvejas zonā"[49].

50. Tiesas sēdē Padome un Komisija paskaidroja, ka praksē Marokas Karaliste šo ierobežojumu nosaka pēc tam, kad ir novērtēta vietējo zivju krājumu kopējā zvejas jauda, tās iekšzemes zvejas piepūle un atlikusī daļa, ko ir iespējams zvejot ilgtspējīgi[50].

51. Apvienotās komitejas 2021. gada ziņojumā[51] un 2023. gada galīgajā novērtējumā[52] ir paskaidrots, ka visi "zvejas zonas" krājumu veidi, izņemot divus, ir pilnībā izmantoti vai pārmērīgi izmantoti[53]. Par "pilnībā neizmantotiem" tika uzskatīti tikai lielacu zobaiņu (*Dentex macrophtalmus*) un sardīņu (*S. pilchardus*) krājumi[54].

C. Pārsūdzētais spriedums

52. *Front Polisario* 2019. gada 10. un 12. jūnijā cēla prasības, tostarp lūdzot atcelt apstrīdēto lēmumu.

53. Vispārējā tiesa 2021. gada 29. septembrī pasludināja pārsūdzēto spriedumu, ar kuru tā atcēla apstrīdēto lēmumu[55].

54. Attiecībā uz prasības pieņemamību Vispārējā tiesa noraidīja Komisijas un Padomes divus galvenos iebildumus par nepieņemamību, kas attiecas uz *Front Polisario* procesuālo rīcībspēju un tās *locus standi* saistībā ar apstrīdēto lēmumu[56].

55. Attiecībā uz prasību pēc būtības Vispārējā tiesa noraidīja *Front Polisario* pirmo atcelšanas pamatu, kas attiecas uz Padomes iespējamo procesuālās rīcībspējas neesamību, lai pieņemtu apstrīdēto lēmumu[57].

56. Turpretī tā apstiprināja *Front Polisario* trešo atcelšanas pamatu, kas attiecas uz Padomes pienākumu ievērot prasības, kas izriet no judikatūras attiecībā uz pašnoteikšanās tiesībām un līgumu relatīvās iedarbības principu[58]. Vispārējā tiesa nav pārbaudījusi pārējos *Front Polisario* izvirzītos atcelšanas pamatus.

49 Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma 3. panta 4. punkts.

50 Minētās iestādes arī paskaidroja, ka aptuveni 20 % no šā pārpalikuma tiks iedalīti Savienības zvejas kuģiem.

51 *Rapport de la Réunion annuelle du Comité Scientifique Conjoint relatif à l'Accord de pêche signé entre le Royaume du Maroc et l'Union européenne 2021* (pieejams vietnē https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/system/files/2022-03/report-jsc-morocco-2021_fr.pdf (turpmāk tekstā – "2021. gada ziņojums").

52 Eiropas Komisija, Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāts, Defaux, V., Caillart, B., Guélé, M., *Évaluation rétrospective et prospective du Protocole à l'accord de partenariat dans le domaine de la pêche durable entre l'Union européenne et le Royaume du Maroc – Rapport final* (pieejams vietnē https://data.europa.eu/doi/10.2771/785958 (turpmāk tekstā – "2023. gada galīgais izvērtējums").

53 Skat. 2021. gada ziņojuma 15., 27., 28., 37., 67., 91., 92. un 93. punktu un 2023. gada galīgā izvērtējuma 26.–28., 114., 115. un 116. lpp.

54 Skat. 2021. gada ziņojuma 37., 86. un 90. lpp. un 2023. gada galīgā izvērtējuma 26.–28., 115. un 116. lpp.

55 Tomēr minētā tiesa arī nolēma saglabāt apstrīdētā lēmuma sekas uz laiku, kas nepārsniedz Tiesas Statūtu 56. panta pirmajā daļā minēto termiņu, vai, ja šajā termiņā tiek iesniegta apelācijas sūdzība, līdz Tiesas sprieduma pasludināšanai. Pārsūdzētais spriedums, 369. punkts.

56 Pārsūdzētā sprieduma 132.–159. punkts un 171.–268. punkts.

57 Pārsūdzētā sprieduma 270.–274. punkts.

58 Pārsūdzētā sprieduma 276.–396. punkts.

D. Tiesvedība Tiesā

57. Ar apelācijas sūdzībām, kas iesniegtas 2021. gada 14. decembrī un 16. decembrī, Komisija un Padome attiecīgi lūdz Tiesu pilnībā atcelt pārsūdzēto spriedumu, pašai lemt par izvirzītajiem jautājumiem, noraidīt prasību pirmajā instancē un piespriest *Front Polisario* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus. Pakārtoti, šīs iestādes lūdz Tiesu atstāt spēkā apstrīdētā lēmuma sekas uz divpadsmit mēnešiem no sprieduma pasludināšanas dienas.

58. Šādu nostāju atbalsta *Chambre des pêches maritimes de la Méditerranée* u.c., kā arī Beļģijas, Spānijas, Francijas, Ungārijas, Portugāles un Slovākijas valdības.

59. 2023. gada 23. un 24. oktobrī notika tiesas sēde, kurā Komisija, Padome, *Front Polisario*, *Chambre des pêches maritimes de la Méditerranée* u.c., kā arī Beļģijas, Francijas, Spānijas un Ungārijas valdības sniedza mutvārdu paskaidrojumus.

III. Juridiskā analīze

A. Par starptautisko tiesību interpretāciju

60. Šajās apelācijas sūdzībās tiek apstrīdēta Eiropas Savienības lēmuma noslēgt starptautisku nolīgumu spēkā esamība, ņemot vērā Eiropas Savienībai saistošās starptautisko tiesību normas, precīzāk, ņemot vērā divus starptautisko paražu tiesību principus – pašnoteikšanās tiesības un līgumu relatīvās iedarbības principu [59].

61. Salīdzinājumā ar Savienības tiesību sistēmu vai tās dalībvalstu tiesību sistēmām starptautiskās tiesības ir mazāk kompakta un – attiecībā uz šīs sistēmas normu nozīmes vienveidības noteikšanu – daudz decentralizētāka sistēma.

62. Lai gan starptautiskajām tiesībām ir sava tiesību avotu sistēma [60] un dažas vispārpieņemtas interpretācijas normas [61], tām nav viena galīgā interpretētāja, kura interpretācijas būtu saistošas visiem sistēmas dalībniekiem [62].

[59] Tiesa spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* uzskatīja, ka pašnoteikšanās tiesības ir paražu princips, kas izteikts ANO Statūtu 1. pantā, bet līgumu relatīvās iedarbības princips ir starptautisko tiesību vispārējs princips, kas kodificēts Vīnes Konvencijā par starptautisko līgumu tiesībām, kas noslēgta 1969. gada 23. maijā Vīnē (Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājums, 1155. sēj., 331. lpp.; turpmāk tekstā – "VKLT"), un abi šie noteikumi ir saistoši Eiropas Savienībai. Šajā nozīmē skat. spriedumu Padome/*Front Polisario*, 88. punkts, un spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 63. punkts.

[60] Saskaņā ar ST Statūtu 38. panta 1. punktu starptautisko tiesību avoti ir līgumi un konvencijas, paražas, vispārējie tiesību principi un tiesu nolēmumi un atziņas. Vispārīgi skat. arī Shaw, M. N., *International Law*, Cambridge University Press, Kembridža, 2006, 69. lpp. un nākamās lpp.

[61] Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 31., 32. un 33. pantā ir paredzēti starptautisko līgumu interpretācijas noteikumi. Dažus no šiem noteikumiem var uzskatīt par starptautisko paražu tiesību kodifikāciju. Savukārt starptautiskajās paražu tiesībās interpretētājam vispirms ir jānosaka, vai konkrēta norma ir paraža, un pēc tam jāinterpretē tās nozīme konkrētā situācijā. Tam ir nepieciešams noteikt valstu praksi un *opinio juris*. Šādā veidā paraža joprojām var iegūt atšķirīgu nozīmi sistēmā, kurā nav viena autoritatīva interpretētāja. Attiecībā uz atšķirību starp *lēmuma* pieņemšanu, ka konkrēta norma ir starptautisko paražu tiesību norma, un šīs normas satura turpmāko *interpretāciju* skat. Merkouris, P., "Interpretation of Customary International Law: Delineating the States in Its Life Cycle" no: Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein, G., Westerman, P. (red.), *The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence*, Cambridge University Press, Kembridža, 2023, 136. lpp.

[62] Saskaņā ar ST Statūtu 38. panta 1punkta d) apakšpunktu tiesu nolēmumi, tostarp minētās tiesas nolēmumi, ir tikai palīglīdzeklis starptautisko tiesību normu noteikšanai.

63. Šajā ziņā, interpretējot to starptautisko paražu tiesību normu saturu, kas ir Savienības tiesību sistēmas daļa, Savienības iestādes, tostarp Savienības tiesas, nav ierobežotas ar to, ka citi starptautisko tiesību subjekti to pašu normu interpretē atšķirīgi [63].

64. Tomēr, interpretējot starptautisko tiesību nozīmi Savienības tiesību sistēmas vajadzībām, Tiesai būtu jānoskaidro, vai starptautisko tiesību līmenī ir panākta zināma vienprātība par konkrētas normas nozīmi. Tas, manuprāt, izriet no Eiropas Savienības apņemšanās veicināt starptautisko tiesību stingru ievērošanu un attīstību, kā paredzēts Līguma par Eiropas Savienību (LES) 3. panta 5. punktā.

65. Tāpat kā Savienības iestādēm nav saistoša starptautisko tiesību interpretācija, ko veic citi šīs tiesību sistēmas subjekti, interpretācija, ko Tiesa attiecina uz starptautisko tiesību normu, ir saistoša tikai Savienības tiesību sistēmas ietvaros. Tomēr, piešķirot starptautisko tiesību normai nozīmi, ir svarīgi, lai Tiesa ņemtu vērā, ka tās interpretācija ietekmē starptautisko tiesību jomu un veicina paražu veidošanos un to nozīmes veidošanu [64].

66. Starptautisko tiesību interpretācija Savienības tiesību sistēmā arī rada jautājumu par attiecībām starp Savienības tiesām un Savienības politiskajām iestādēm, kad tiek interpretēts tas, kādas saistības starptautiskās tiesības uzliek Eiropas Savienībai.

67. Eiropas Savienības ārpolitikā Savienības politiskajām iestādēm ir plaša rīcības brīvība [65]. Lēmums noslēgt starptautisku nolīgumu ar citu valsti, tostarp lēmums potenciāli attiecināt šā nolīguma piemērošanu uz trešo teritoriju, ir daļa no šīs rīcības brīvības. Tiesa nevar apšaubīt šo izvēli.

68. Tomēr, ja tiek pieņemts politisks lēmums par sadarbību ar trešo valsti vai teritoriju, Tiesa ne tikai ir pilnvarota pārbaudīt, vai Eiropas Savienības ārējā iesaiste atbilst Savienības un LES līgumos noteiktajām konstitucionālajām prasībām, bet tai tas pat ir jādara [66].

69. Kā Tiesa paskaidroja spriedumā *Air Transport America*, "no LES 3. panta 5. punkta izriet, ka Savienība atbalsta starptautisko tiesību normu stingru ievērošanu un attīstību. Tādējādi, pieņemot tiesību aktu, tai ir jāievēro starptautiskās tiesības kopumā, tostarp Savienības iestādēm saistošās starptautiskās paražu tiesības" [67].

70. Tādējādi Tiesai, pildot tās konstitucionālo uzdevumu nodrošināt tiesiskumu Eiropas Savienībā, ir jāizvērtē, vai, noslēdzot starptautisku nolīgumu, Savienības iestādes nav pārkāpušas tiesības, ko tās subjektiem piešķir starptautisko paražu tiesību normas.

63 Attiecībā uz starptautisko tiesību interpretāciju atšķirību modeļu piemēriem skat. Roberts, A., "Patterns of difference and dominance" no: Roberts, A., *Is international law international*?, Oxford University Press, Oksforda, 2017, 232. lpp. un nākamās lpp.

64 Šajā nozīmē skat. Malenovský, J., "Le juge et la coutume internationale: perspectives de l'Union européenne et de la Cour de justice", The Law and Practice of International Courts and Tribunals, 12. sēj.,, 2013, 218. lpp., un Odermatt, J., "The European Union's role in the making and confirmation of customary international law" no: Lusa Bordin, F., Müller, A., un Pascual-Vives, F. (red.), *The European Union and Customary International Law*, Cambridge University Press, Kembridža, 2023, 74. un 75. lpp.

65 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 21. decembris, *Swiss International Air Lines* (C-272/15, EU:C:2016:993, 24. punkts), un 2022. gada 9. jūnijs, *Préfet du Gers un Institut national de la statistique et des études économiques* (C-673/20, EU:C:2022:449, 99. punkts) (kuros Tiesa uzskatīja, ka ārējo attiecību īstenošanā Savienības iestādēm ir plaša rīcības brīvība politisko lēmumu pieņemšanā, kas neizbēgami nozīmē politikas izvēli).

66 Tādējādi esmu uzskatījusi, ka pat kopējās ārpolitikas un drošības politikas jomā, kurā Tiesas jurisdikcija ir ierobežota, nevar izslēgt tās kompetenci pārbaudīt, vai Savienības akts atbilst pamattiesībām. Šajā nozīmē skat. manus secinājumus apvienotajās lietās KS un KD/Padome u.c. un Komisija/KS un KD (C-29/22 P un C-44/22 P, EU:C:2023:901, 115.–120. punkts). Minētā lieta joprojām tiek izskatīta Tiesā.

67 Skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864, 101. punkts).

71. Tādēļ Tiesai ir jāinterpretē attiecīgo paražu tiesību normu saturs. Situācijā, kad pastāv vienots *opinio juris* par juridiska pienākuma (piemēram, pienākuma atzīt teritoriju, kurām nav savas pārvaldes, tiesības) esamību, bet ne par tā precīzo saturu, Savienības politisko iestāžu rīcības brīvība ārējās attiecībās nozīmē to, ka Tiesai jābalstās uz šo iestāžu izvēlēto interpretāciju.

72. Iepriekš minētās starptautisko tiesību iezīmes būs manas juridiskās analīzes pamatā šajās apelācijas sūdzībās.

B. Pieņemamība

1. Intereses

73. Kā paskaidrots šo secinājumu 36. un 44. punktā, īstenošanas protokola, kas reglamentē nosacījumus piekļuvei Rietumsahāras teritorijai piegulošajām zvejas zonām, darbības termiņš beidzās 2023. gada 17. jūlijā [68].

74. Ja nav spēkā esoša protokola, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums neļauj Savienības kuģiem piekļūt "zvejas zonai".

75. To apstiprināja arī Komisija tiesas sēdē.

76. Vai tas nozīmē, ka *Front Polisario* ir zaudējusi interesi turpināt šo tiesvedību [69]?

77. Manuprāt, nē.

78. *Front Polisario* apgalvo, ka Eiropas Savienības rīcība, kas izriet no Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma noslēgšanas ar Marokas Karalisti, ir spēkā neesoša.

79. Apstrīdot apstrīdēto lēmumu, tās iebilde par prettiesiskumu attiecas uz visu "paketi", par kuru panākta vienošanās ar Marokas Karalisti, – Zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, īstenošanas protokolu un vēstuļu apmaiņu –, nevis tikai uz tās praktiskajām sekām.

80. Tāpēc šīs apelācijas sūdzības var novest pie tā, ka Eiropas Savienībai būs atkārtoti jāapspriež minētās "paketes" atsevišķas daļas, tostarp Savienības zvejas flotes zvejas piekļuves tiesības attiecībā uz ūdeņiem, kas robežojas ar Rietumsahāras teritoriju, kuras daļu kontrolē *Front Polisario* un apgalvo, ka tā šo daļu pārstāv.

81. Īstenošanas protokola termiņa izbeigšanās attiecīgi neietekmē *Front Polisario* pastāvīgās intereses šajā lietā.

[68] Proti, četrus gadus pēc īstenošanas protokola spēkā stāšanās dienas, kas bija 2019. gada 18. jūlijs; skat. Informāciju par to, ka ir stājies spēkā Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, tā īstenošanas protokols un nolīgumam pievienotā vēstuļu apmaiņa (OV 2019, L 195, 1. lpp.).

[69] Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru prasības priekšmetam ir jāpastāv līdz Tiesas nolēmuma pasludināšanai, pretējā gadījumā lieta ir jāizbeidz, kas nozīmē, ka prasības rezultātā lietas dalībniekam, kurš cēlis šo prasību, ir jāvar panākt labvēlīgu iznākumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 28. maijs, *Abdulrahim*/Padome un Komisija, C-239/12 P, EU:C:2013:331, 15. punkts un tajā minētā judikatūra).

82. Katrā ziņā ir skaidrs, ka no konstitucionālā viedokļa pamatā esošajām tiešajām darbībām ir potenciāls atzīt Eiropas Savienības darbības prettiesiskumu starptautiskā līmenī [70] un novērst tās atkārtošanos nākotnē [71].

2. "Locus standi" un iespēja atsaukties uz starptautiskajām paražu tiesībām Savienības tiesās

83. Kā secināju savos līdztekus sniegtajos secinājumos lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, kopumā piekrītu Vispārējās tiesas secinājumam, ka *Front Polisario* ir rīcībspēja un *locus standi*, lai apstrīdētu apstrīdēto lēmumu [72].

84. To pašu argumentāciju var attiecināt uz šīm apelācijas sūdzībām. Tāpēc atsaucos uz saviem argumentiem, kas izklāstīti minētajos secinājumos, un iesaku Tiesai izskatīt šīs apelācijas sūdzības pēc būtības.

85. Turklāt tāpat kā savos līdztekus sniegtajos secinājumos uzskatu, ka *Front Polisario* principā var atsaukties uz starptautisko paražu tiesību normām Savienības tiesās. Tiklīdz ir izpildīti *locus standi* nosacījumi, prasītāji, kas saskaņā ar LESD 263. panta ceturto daļu ceļ prasības par atcelšanu, var atsaukties uz tām starptautisko tiesību normām, kuras ir pietiekami skaidras, lai ļautu Savienības tiesām pārbaudīt Savienības iestāžu aktu spēkā esamību. Tādēļ šajā lietā Tiesai nav liegts īstenot savas pārbaudes pilnvaras attiecībā uz apstrīdētā lēmuma atbilstību starptautisko paražu tiesību principiem, uz kuriem norādīts, ciktāl tā var pietiekami skaidri interpretēt to saturu.

C. Lietas būtība

86. Kā paskaidroju arī savos līdztekus sniegtajos secinājumos lietā Komisija un Padome pret *Front Polisario*, kas arī tika sniegti šodien [73], ir svarīgi sākt šo tiešo prasību analīzi, uzsverot šo apelācijas sūdzību ierobežoto tvērumu.

87. Iemesls tam ir tas, ka pārsūdzētajā spriedumā Vispārējā tiesa ir izskatījusi tikai pirmo un trešo *Front Polisario* izvirzīto pamatu, noraidot pirmo pamatu un atzīstot trešo pamatu par pamatotu.

88. Tāpēc, pat ja varētu būt citi ar pašnoteikšanās tiesībām saistīti jautājumi, kas var būt būtiski šajā lietā, Tiesas kompetencē ir izskatīt tikai tos jautājumus, par kuriem tika pieņemti spriedumi Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* [74].

70 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 28. maijs, *Abdulrahim*/Padome un Komisija (C-239/12 P, EU:C:2013:331, 78. un 79. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra) (kurā Tiesa atgādināja par intereses celt prasību saglabāšanos, pat ja akts ir beidzis pastāvēt, ja prasība var novest pie iespējamā Savienības iestāžu prettiesiskā akta atzīšanas).

71 Skat., piemēram, spriedumus, 1979. gada 6. marts, *Simmenthal*/Komisija (92/78, EU:C:1979:53, 32. punkts); 1986. gada 24. jūnijs, *AKZO Chemie* un *AKZO Chemie UK*/Komisija (53/85, EU:C:1986:256, 21. punkts), un 2007. gada 7. jūnijs, *Wunenburger*/Komisija (C-362/05 P, EU:C:2007:322, 50. punkts).

72 Skat. manus secinājumus lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, 68.–91. punkts.

73 Skat. manus secinājumus lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, 64. punkts.

74 Pirmajā instancē *Front Polisario* savas prasības pamatošanai izvirzīja kopumā 10 pamatus, un tikai ar pirmo un trešo pamatu ir pamatots pārsūdzētais spriedums. Pārējie astoņi prasības pamati skar arī starptautisko tiesību jautājumus, piemēram, starptautisko humanitāro tiesību ievērošanu (otrais pamats); pašnoteikšanās tiesības (astotais pamats); līgumu relatīvo iedarbību (devītais pamats); tiesības par starptautisko atbildību (desmitais pamats), kā arī Savienības tiesību jautājumus, piemēram, tiesiskās paļāvības un samērīguma jautājumus (ceturtais, piektais, sestais un septītais pamats). Skat. pārsūdzētā sprieduma 269. punktu.

89. Šā iemesla dēļ man, pirmkārt, ir jānoskaidro, kādu saturu Tiesa minētajos spriedumos ir piešķīrusi pašnoteikšanās tiesībām un līgumu relatīvās iedarbības principam (C.1. iedaļa). Otrkārt, lai gan pārsūdzētajā spriedumā ietvertā argumentācija pēc būtības ir identiska argumentācijai spriedumā Komisija un Padome/*Front Polisario* (C-779/21 P un C-799/21 P), uzskatu, ka šajās apelācijas sūdzībās piemērojamās starptautisko tiesību normas atšķiras no vienlaicīgi iesniegtajās apelācijas sūdzībās aplūkotajām normām, it īpaši attiecībā uz konkrēto strīdīgo līgumu struktūru (C.2. iedaļa). Treškārt, šā iemesla dēļ secināšu, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu, atceldama Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumu, pamatojoties uz to pašu argumentāciju, kas ir pamatā apelācijas sūdzībām spriedumā Komisija un Padome/*Front Polisario* (C-779/21 P un C-799/21 P) (C.3. iedaļa). Ceturtkārt, neraugoties uz šo secinājumu, ieteikšu Tiesai atstāt spēkā pārsūdzēto spriedumu un līdz ar to atcelt apstrīdēto lēmumu, lai gan ar citu pamatojumu (C.4. iedaļa). Visbeidzot, paskaidrošu, ka, lai gan tas neietilpst šo apelācijas sūdzību tvērumā, Rietumsahāras teritorijas un tai piegulošo ūdeņu neuzskatīšana par patstāvīgu un no Marokas Karalistes teritorijas atšķirīgu teritoriju ietekmē arī Rietumsahāras tautas tiesības izmantot Rietumsahāras teritorijai piegulošo ūdeņu dabas resursus (C.5. iedaļa).

1. Spriedumu Padome/“Front Polisario” un “Western Sahara Campaign UK” interpretācija

90. Savu līdztekus sniegto secinājumu lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* 96.–115. punktā detalizēti analizēju Tiesas spriedumu Padome/*Front Polisario*.

91. Mani galvenie konstatējumi, kas izriet no šī novērtējuma, ir šādi.

92. Spriedums Padome/*Front Polisario* tika pasludināts saistībā ar tiešu prasību pret Padomes lēmumu, ar kuru tika apstiprināta 2012. gada Tirdzniecības liberalizācijas nolīguma[75] – proti, nolīguma, ar kuru tiek piešķirts preferenciāls tarifu režīms “Marokas teritorijas” izcelsmes precēm – noslēgšana.

93. Minētajā spriedumā Tiesa interpretēja šo nolīgumu kā tādu, kas neattiecas uz Rietumsahāras teritoriju, jo terminu “Marokas teritorija” nevar interpretēt tādējādi, ka tas ietver Rietumsahāras teritoriju.

94. Šo secinājumu Tiesa izdarīja, interpretējot pašnoteikšanās tiesības un līgumu relatīvās iedarbības principu, ko tā atzina par saistošiem Eiropas Savienībai, kad tā noslēdz darījumus ar Rietumsahāras teritoriju ar Marokas Karalistes starpniecību.

95. Tiesas interpretācija bija tāda, ka pašnoteikšanās tiesības ietver Eiropas Savienības pienākumu uzskatīt Rietumsahāras teritoriju par “patstāvīgu” un no Marokas Karalistes teritorijas “atšķirīgu” teritoriju. Šī prasība izrietēja no tā, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām Rietumsahāra tiek uzskatīta par teritoriju, kurai nav savas pārvaldes.

[75] Nolīgums vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par savstarpējiem liberalizācijas pasākumiem attiecībā uz lauksaimniecības produktiem, pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem, zivīm un zivsaimniecības produktiem, 1., 2. un 3. protokola un šo protokolu pielikumu aizstāšanu un grozījumiem Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumā, ar kuru izveido asociāciju starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses (OV 2012, L 241, 4. lpp.).

96. Tiesai nebija jāinterpretē un tā arī neinterpretēja nekādus citus iespējamus Eiropas Savienības pienākumus, kas izriet no Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesībām [76].

97. Tiesa arī secināja, ka Rietumsahāras teritorijas patstāvīgais un atšķirīgais statuss izraisītu līgumu relatīvās iedarbības principa piemērošanu, ja Eiropas Savienība un Marokas Karaliste mēģinātu savstarpēji noslēgtu nolīgumu piemērot Rietumsahāras teritorijai.

98. Saskaņā ar Tiesas sniegto līgumu relatīvās iedarbības principa interpretāciju, ja starp divām pusēm noslēgta starptautiska nolīguma piemērošana skar trešo personu, šai trešai personai ir jāpiekrīt minētā nolīguma piemērošanai neatkarīgi no tā, vai piemērošana varētu kaitēt šai trešai personai vai dot tai labumu.

99. Tiesa, netieši norādot, ka līgumu relatīvās iedarbības princips ir piemērojams arī tad, ja trešā persona ir teritorija, kurai nav savas pārvaldes, nevis valsts, secināja, ka Rietumsahāras tauta nav piekritusi 2012. gada Tirdzniecības liberalizācijas nolīguma piemērošanas attiecināšanai uz tās teritoriju.

100. Savu secinājumu lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* 114. punktā ieteicu, ka prasība par piekrišanu, kas izriet no sprieduma Padome/*Front Polisario* 106. punkta, nebūtu jāsaprot kā norādījums par to, vai un kā nolīgums starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti varētu skart Rietumsahāras teritoriju. Drīzāk minētais apgalvojums būtu jāsaprot tikai kā *viens no argumentiem*, kādēļ minētajā lietā aplūkotā nolīguma darbības joma nevar tikt interpretēta tādējādi, ka tā ietver Rietumsahāras teritoriju [77].

101. Spriedums *Western Sahara Campaign UK* tika pasludināts vairāk nekā gadu pēc sprieduma Padome/*Front Polisario*. Minētā lieta Tiesā tika iesniegta kā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par 2006. gada zivsaimniecības nolīguma un 2013. gada īstenošanas protokola interpretāciju un spēkā esamību.

102. Tiesa spriedumā secināja, ka izteicieni "Marokas teritorija un ūdeņi, kas atrodas Marokas jurisdikcijā", "Marokas zvejas zona" un "ūdeņi, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija" [78] nevar tikt interpretēti tādējādi, ka tie ietver arī Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus [79].

[76] Līdz ar to Tiesa spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* nav izsmeļoši interpretējusi Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesību tvērumu. Tāpēc nevar izslēgt, ka no šīm tiesībām Padomei var izrietēt arī papildu pienākumi, piemēram, attiecībā uz šīs teritorijas dabas resursu izmantošanu, ko veic Savienības tiesību subjekti. Šajā ziņā skat. arī Molnar, T., "The Court of Justice of the EU and the Interpretation of Customary International Law: Close Encounters of a Third Kind?" no: Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein,G., Westerman, P. (red.), *The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence*, Cambridge University Press, Kembridža, 2023, 14. un 15. lpp. (kur pausts uzskats, ka "Savienības Tiesa atturējās no pašnoteikšanās tiesību faktiskas interpretācijas").

[77] Saistībā ar maniem secinājumiem lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* iesaku, ka Rietumsahāras tauta nevar dot piekrišanu, ņemot vērā to, ka šī "tauta" vēl nav īstenojusi savas pašnoteikšanās tiesības, un tas nozīmē arī to, ka Rietumsahāras tautai nav pārstāvja, kurš varētu dot piekrišanu tās vārdā. Tādējādi uzskatu, ka teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, gadījumā piekrišanu dod šīs teritorijas pārvaldītājvara. Šajā lietā uzskatu, ka nekas starptautiskajās tiesībās neliedz Savienības iestāžu piedāvāto interpretāciju, ka Marokas Karaliste saskaņā ar Savienības tiesībām ir uzskatāma par Rietumsahāras teritorijas ("*de facto*") pārvaldītājvaru (skat. manu secinājumu lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* 137. punktu un nākamos punktus).

[78] Šie bija trīs veidi, kā tika definēta 2006. gada zivsaimniecības nolīguma teritoriālā darbības joma. Skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 57. punkts.

[79] Tiesa savu analīzi sāka ar skaidrojumu, ka jautājums par 2006. gada zivsaimniecības nolīguma un 2013. gada īstenošanas protokola spēkā esamību nerastos, ja minētajā lietā aplūkotais nolīgums neattiektos uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem (skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 54. un 55. punkts). Tāpēc tā vispirms interpretēja 2006. gada zivsaimniecības nolīguma un 2013. gada īstenošanas protokola piemērošanas jomu un konstatēja, ka šie akti neattiecas uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem. Šā iemesla dēļ Tiesa secināja, ka nav pamata, lai būtu ietekmēta Padomes lēmuma, ar kuru tie tika apstiprināti, spēkā esamība (skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, rezolutīvā daļa).

103. Lai nonāktu pie šāda secinājuma, spriedumā *Western Sahara Campaign UK* Tiesa vadījās no sava agrākā sprieduma Padome/*Front Polisario*.

104. Pirmkārt, Tiesa paskaidroja, ka 2006. gada zivsaimniecības nolīgums ir daļa no Eiropas Savienības politikas, kuras mērķis ir veidot ciešākas attiecības ar Marokas Karalisti asociācijas nolīguma ietvaros [80]. Tāpēc 2006. gada zivsaimniecības nolīgumā jēdziens "Marokas Karalistes teritorija" būtu jāinterpretē tāpat, kā tas tika interpretēts Asociācijas nolīgumā spriedumā Padome/*Front Polisario* [81].

105. Pēc tam Tiesa atsaucās uz sprieduma Padome/*Front Polisario* daļu, kurā tā konstatēja, ka, ja Asociācijas nolīgumā ietverto jēdzienu "Marokas Karalistes teritorija" interpretētu kā tādu, kas ietver Rietumsahāras teritoriju, tiktu pārkāpts "pašnoteikšanās princips, kurš ir atgādināts [ANO Statūtu] 1. pantā, un līgumu relatīvās iedarbības princips, kurš ir īpaši izteikts Vīnes konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 34. pantā" [82].

106. Pamatojoties uz minēto, Tiesa secināja, ka 2006. gada zivsaimniecības nolīgums un 2013. gada īstenošanas protokols nevar tikt interpretēti kā tādi, kas attiecas uz Rietumsahāras teritoriju.

107. Pēc tam Tiesa pievērsās jēdziena "ūdeņi, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija", kas ietverts gan 2006. gada zivsaimniecības nolīgumā, gan 2013. gada īstenošanas protokolā, interpretācijai.

108. Šajā nolūkā Tiesa atsaucās uz *UNCLOS*, uzskatot, ka šī konvencija "Savienībai ir saistoša un [uz to ir] tieša atsauce [..] [2006. gada zivsaimniecības nolīgumā]" [83].

109. Velkot paralēles *UNCLOS* lietotā jēdziena "ūdeņi, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības vai jurisdikcija" interpretācijai, Tiesa secināja, ka šo jēdzienu nevar interpretēt tādējādi, ka tas ietver Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus, – Marokas Karalistei varētu būt suverēnās tiesības vai jurisdikcija tikai attiecībā uz tās teritorijai piegulošajiem ūdeņiem, un Rietumsahāras teritorija neietilpst jēdzienā "Marokas Karalistes teritorija" [84].

110. Tad Tiesa pārbaudīja, vai būtu iespējams secināt, ka Eiropas Savienības un Marokas Karalistes nodoms bija Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus ietvert 2006. gada zivsaimniecības nolīgumā lietotajos jēdzienos "ūdeņi, uz kuriem attiecas Marokas Karalistes suverēnās tiesības [..]" un "ūdeņi, kas ir Marokas Karalistes [..] jurisdikcijā".

111. Tā secināja, ka šādu nodomu nevar izsecināt no Marokas Karalistes iespējamās uzskatīšanas par ""*de facto* pārvaldītāju varu" vai Rietumsahāras teritorijas okupētājvaru [..], jo Marokas Karaliste ir kategoriski izslēgusi, ka tā būtu Rietumsahāras teritorijas okupētājvara vai pārvaldītāja vara" [85]. Tādējādi Tiesa nevarēja konstatēt, ka šajā ziņā pastāvēja pušu klusējot izteikts nodoms [86].

80 Skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 59. punkts.

81 Skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 61. punkts..

82 Skat. spriedumu *Western Sahara Campaign UK*, 63. punkts.

83 Spriedums *Western Sahara Campaign UK*, 58. punkts.

84 *Western Sahara Campaign UK*, 67.–69. punkts.

85 Spriedums *Western Sahara Campaign UK*, 72. punkts.

86 *Western Sahara Campaign UK*, 70.–72. punkts.

112. Visbeidzot, Tiesa argumentēja, ka nav nepieciešams pārbaudīt, vai būtu saderīgi ar Eiropas Savienībai saistošajām starptautisko tiesību normām iekļaut Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus 2006. gada zivsaimniecības nolīguma un 2013. gada īstenošanas protokola darbības jomā, ja Marokas Karaliste tiktu kvalificēta kā pārvaldītāja vara vai okupētājvara, jo minētais nolīgums un protokols jebkurā gadījumā nevar tikt interpretēti kā tādi, kas attiecas uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem [87].

113. Spriedumā *Western Sahara Campaign UK* Tiesa sīkāk nepārbaudīja un pat nepieminēja Rietumsahāras tautas "piekrišanas" nepieciešamību saskaņā ar līgumu relatīvās iedarbības principu.

2. Atšķirības starp attiecīgo tiesisko regulējumu, ko piemēro Tirdzniecības preferenču nolīgumam un Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumam

114. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums būtiskos aspektos atšķiras no nolīguma, par kuru ir strīds līdztekus izskatītajās apelācijas sūdzībās lietās Komisija un Padome/*Front Polisario* (C-779/21 P un C-799/21 P).

115. Minētajās apelācijas sūdzībās ir aplūkots nolīgums, kas noslēgts starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par to, lai tirdzniecības preferences, kas piešķirtas Marokas Karalistes izcelsmes precēm, *tiktu attiecinātas* arī uz precēm, kuru izcelsme ir Rietumsahāras teritorijā [88].

116. Tādējādi ar Tirdzniecības preferenču nolīgumu, par ko ir strīds līdztekus izskatītajās apelācijas sūdzībās, nolīguma starp divām pusēm piemērošana nepārprotami tiek attiecināta uz trešo personu – ar to režīms, kas saskaņā ar 2012. gada Tirdzniecības liberalizācijas nolīgumu starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti, kurš, kā nosprieda Tiesa, neattiecas uz Rietumsahāras teritoriju, ir skaidri attiecināts arī uz precēm, kuru izcelsme ir Rietumsahāras teritorijā.

117. Tādējādi apstākļos, kas saistīti ar apelācijas sūdzībām lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* (C-779/21 P un C-799/21 P), ir skaidri divi jautājumi.

118. Pirmkārt, piemērojamais tiesiskais regulējums ir tas, kas reglamentē līgumu relatīvo iedarbību.

119. Otrkārt, saskaņā ar Tiesas interpretāciju Tirdzniecības preferenču nolīgumā ir skaidri nošķirta Rietumsahāras teritorija un Marokas Karalistes un Eiropas Savienības teritorijas.

120. Turpretī šie priekšnoteikumi neattiecas uz Partnerattiecību nolīgumu ilgtspējīgas zivsaimniecības nozarē un īstenošanas protokolu.

121. Pirmkārt, Ilgtspējīgu zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums režīmu, par kuru panākta vienošanās to attiecināt uz Marokas Karalistes teritoriju, nepaplašina, to attiecinot arī uz Rietumsahāras teritoriju.

87 Spriedums *Western Sahara Campaign UK*, 72. punkts.

88 Skat. Nolīgumu vēstuļu apmaiņas veidā starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti par grozījumu izdarīšanu 1. un 4. protokolā Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu nolīgumam par asociācijas izveidi starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Marokas Karalisti, no otras puses (OV 2019, L 34, 4. lpp.; turpmāk tekstā – "Tirdzniecības preferenču nolīgums").

122. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums un tā īstenošanas protokols ir izveidoti kā jauns tiesiskais regulējums, kas pilnībā aizstāj 2006. gada zivsaimniecības nolīgumu un 2013. gada īstenošanas protokolu, ar mērķi reglamentēt zvejas tiesības "zvejas zonā", uz kuru attiecas šis nolīgums.

123. Šīs atšķirības sekas ir tādas, ka līgumu relatīvās iedarbības princips nav piemērojams Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumam un īstenošanas protokolam.

124. Otrkārt, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā un īstenošanas protokolā Rietumsahāras teritorija nav skaidri nošķirta no Marokas Karalistes teritorijas.

125. Kā paskaidroju šo secinājumu 31.–33. punktā, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums un īstenošanas protokols attiecas uz "zvejas zonu" – apgabalu, kas definēts pēc tā ģeogrāfiskajām koordinātām un ietver Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus.

126. Šīs atšķirības sekas ir tādas, ka šajā lietā izskatāmajās apelācijas sūdzībās Savienības tiesām ir jāizvērtē, vai Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā, īstenošanas protokolā un vēstuļu apmaiņā ir ievērota no spriedumiem Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* un no pašnoteikšanās tiesībām izrietošā prasība Rietumsahāras teritoriju uzskatīt par patstāvīgu un no Marokas Karalistes teritorijas atšķirīgu teritoriju.

3. Tas, kā Vispārējā tiesa piemēro spriedumus Padome/"Front Polisario" un "Western Sahara Campaign UK"

127. No pārsūdzētā sprieduma ir saprotams, ka Vispārējā tiesa ir atcēlusi apstrīdēto lēmumu, pamatojoties uz sprieduma Padome/*Front Polisario* 106. punktu [89].

128. Interpretējot šo punktu tādējādi, ka tajā ir noteikts, ka Padomei ir jāsaņem Rietumsahāras tautas "piekrišana", Vispārējā tiesa pārsūdzētajā spriedumā būtībā secināja, ka Padomes un EĀDD veiktās apspriedes nevar uzskatīt par šāda pienākuma izpildi [90].

129. Tāpēc, pamatojoties uz būtībā tādu pašu argumentāciju, kāda izvirzīta pārsūdzētajā spriedumā Komisija un Padome/*Front Polisario* (C-779/21 P un C-799/21 P), Vispārējā tiesa atcēla apstrīdēto lēmumu.

130. Manuprāt, Vispārējā tiesa kļūdījās šajā secinājumā.

131. Prasību par "piekrišanu", ko Vispārējā tiesa atzina par trūkstošu šajā lietā, Tiesa spriedumā Padome/*Front Polisario* ekstrapolēja kā izrietošu no līgumu relatīvās iedarbības principa.

89 Pārsūdzētā sprieduma 150., 201., 202., 237., 304., 311., 319., 322., 328., 342., 353., 363. un 364. punkts.

90 Pārsūdzētais spriedums, 364. punkts.

132. Tomēr, kā paskaidroju šo secinājumu 123. punktā, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma spēkā esamības pārbaude attiecībā pret spriedumiem Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK*, nenozīmē to, ka ir jāpiemēro līgumu relatīvās iedarbības princips [91].

133. Ar minēto nolīgumu puses necentās režīmu, par ko vienojušās Eiropas Savienība un Marokas Karaliste, paplašināt, to attiecinot uz trešās puses teritoriju.

134. Gluži pretēji ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums tika noslēgts, lai tieši noteiktu zvejas režīmu noteiktā ģeogrāfiskā apgabalā – "zvejas zonā", kas sniedzas līdz trešās puses, t. i., Rietumsahāras, teritorijai piegulošajiem ūdeņiem.

135. Tāpēc Padomei nebija jāsaņem Rietumsahāras tautas piekrišana [92].

136. Tādēļ iesaku Tiesai konstatēt, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu sprieduma Padome/*Front Polisario* 106. punkta interpretācijā un piemērošanā, ņemot vērā to, ka Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma un īstenošanas protokola pārbaudē nebija jāpiemēro līgumu relatīvās iedarbības princips un no tā izrietošā piekrišanas prasība.

4. Tiesību uzskatīt abas teritorijas par patstāvīgām un atšķirīgām ievērošana

137. Apstrīdētajā lēmumā [93] Padome ir paudusi savu nodomu uzskatīt Marokas Karalisti nevis par Rietumsahāras teritorijas suverēnu varu, bet gan par šīs teritorijas pārvaldītājvaru.

138. Tas pats izriet no vēstuļu apmaiņas [94], kurā Eiropas Savienība atkārto savu nostāju, ka Rietumsahāra ir teritorija, kurai nav savas pārvaldes, un ka šīs teritorijas tautai ir pašnoteikšanās tiesības.

139. Kā paskaidroju savos secinājumos lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, Tiesa nevar pārskatīt politisko lēmumu iesaistīties darījumos ar Rietumsahāras teritoriju ar tās pārvaldītājvaras – Marokas Karalistes – starpniecību.

[91] Kā arī paskaidroju šo secinājumu 118. punktā, līgumu relatīvās iedarbības princips ir piemērojams Tirdzniecības preferenču nolīgumam tādēļ, ka minētā nolīguma mērķis ir paplašināt spēkā esoša starp Eiropas Savienību un Marokas Karalisti noslēgta nolīguma piemērošanu, to attiecinot uz Rietumsahāras teritoriju. Tāpēc savos secinājumos lietā Komisija un Padome/*Front Polisario* analizēju, kā Vispārējā tiesa piemēroja prasību par "piekrišanu", un secināju, ka tā ir pieļāvusi kļūdu, uzskatīdama, ka piekrišanu var dot Rietumsahāras "tauta". Kamēr "tauta" nav īstenojusi pašnoteikšanās tiesības, tai nav likumīga pārstāvja, kas varētu dot piekrišanu tās vārdā. Tāpēc, kamēr šīs tiesības netiek īstenotas, piekrišana teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, tautas vārdā ir jādod pārvaldītājvarai (šajā nozīmē skat. manus secinājumus lietā Komisija un Padome/*Front Polisario*, 133., 134. un 169. punkts).

[92] Tomēr neizslēdzu, ka no pašnoteikšanās tiesībām un ar tām saistītajām tiesībām uz teritorijas, kurai nav savas pārvaldes, dabas resursu izmantošanu var izrietēt pienākums apspriesties ar vietējiem iedzīvotājiem. Skat., piemēram, Torres-Spelliscy, G., "National Resources in Non-Self-Governing Territories" no: Boukhars, A., un Rousselier, J. (red.), *Perspective on Western Sahara: Myths, Nationalisms and Geopolitics*, Rowman & Littlefield, Lanhema, 2013, 235. lpp. Skat. arī Wrange, P., "Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara", Israel Law Review, 52. sēj., (1), 2019, 3.–30. lpp. Pēc abu šo autoru domām, tiesību aktu, kas attiecas uz teritorijām, kurām nav savas pārvaldes, un tiesību aktu, kas reglamentē okupētājvaras tiesības un pienākumus, piemērošana rada attiecīgās teritorijas pamatiedzīvotājiem tiesības izmantot to dabas resursus.

[93] Skat. apstrīdētā lēmuma 4. apsvērumu.

[94] Eiropas Savienības vēstules, kas iekļauta vēstuļu apmaiņā, kura ir daļa no Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma, 2. punktā ir ietverts šāds paziņojums: "[Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums] tiek noslēgts, neskarot attiecīgās nostājas: no Eiropas Savienības puses – [Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā] ietvertās atsauces uz Marokas normatīvajiem aktiem neskar tās nostāju attiecībā uz neautonomās teritorijas statusu, kāds ir Rietumsahārai, kurai piegulošos ūdeņus aptver [Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma] 1. panta h) punktā definētā zvejas zona, un tās tiesībām uz pašnoteikšanos".

140. Tomēr, ja Eiropas Savienība izvēlas iesaistīties darījumos ar Rietumsahāras teritoriju šādā veidā, Tiesas konstitucionālās kontroles pienākums paredz, ka tai jākontrolē, vai šī iesaiste notiek, ievērojot šīs teritorijas statusu un tās tautas tiesības.

141. Attiecībā uz Tiesas kompetenci šajās apelācijas sūdzībās tas nozīmē, ka tai ir jākontrolē, vai veids, kādā Eiropas Savienība ir izvēlējusies sadarboties ar Rietumsahāras teritoriju ar Marokas Karalistes starpniecību, nodrošina Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesību ievērošanu, kā tās interpretējusi Tiesa spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK*.

142. Kā paskaidroju šo secinājumu 95. punktā, pamatojoties uz interpretāciju, ko Tiesa sniedza minētajos spriedumos, šo tiesību apjoms ietver pienākumu uzskatīt Rietumsahāras teritoriju par "patstāvīgu" un no Marokas Karalistes teritorijas "atšķirīgu" teritoriju.

143. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums neatbilst šai prasībai.

144. Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma piemērošanas jomā ir nepietiekami ievērots Rietumsahāras teritorijas un tai piegulošo ūdeņu "patstāvīgums un atšķirīgums".

145. Kā esmu paskaidrojusi šo secinājumu 31.–33. punktā, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma piemērošanas joma ir noteikta, atsaucoties uz vienotu "zvejas zonu", kas definēta kā tāda, kas būtībā aptver visus Marokas Karalistei piegulošos ūdeņus un Rietumsahāras teritorijas ūdeņus.

146. Ne tikai no šīs zonas definīcijas, bet arī no apstrīdētā lēmuma [95] un vēstuļu apmaiņas [96] skaidri izriet, ka ar to aptvertā teritorija ietver Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus.

147. Tomēr "zvejas zonas" definīcijā nav nošķirti Marokas Karalistes teritorijai piegulošie ūdeņi un Rietumsahāras teritorijai piegulošie ūdeņi.

148. Šāda nošķiršana nav obligāti jāveic divos atsevišķos nolīgumos. To varēja panākt, piemēram, nosakot šo teritoriju teritoriālās robežas, atsaucoties uz to attiecīgajām ģeogrāfiskajām koordinātām.

149. Tomēr no nolīguma, ko Eiropas Savienība noslēgusi ar Marokas Karalisti, vajadzētu būt vismaz skaidram, kura Eiropas Savienības zvejas tiesību daļa attiecas uz Marokas Karalistei piegulošajiem ūdeņiem un kura attiecas uz Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem.

150. Tikai šādā situācijā ir skaidri konstatējams, ka Eiropas Savienībai ir bijis nolūks uzskatīt Marokas Karalisti par suverēnu attiecībā uz tās teritoriju un par ("*de facto*") pārvaldītājvaru attiecībā uz Rietumsahāras teritoriju.

151. Iepriekš minēto secinājumu neietekmē vēstuļu apmaiņā paustā Savienības politiskā nostāja attiecībā uz attieksmi Rietumsahāras teritorijas jautājumā.

95 Skat. apstrīdētā lēmuma 5. apsvērumu.

96 Skat. vēstuļu apmaiņas Eiropas Savienības vēstules 2. punktu.

152. Neizslēdzu, ka noteiktos apstākļos šāda veida paziņojuma ņemšana vērā varētu "ievirzīt" Tiesas secinājumu par labu tāda akta spēkā esamībai, kas saistīts ar Eiropas Savienības sadarbību ar trešo valsti vai teritoriju [97].

153. Tomēr Eiropas Savienības politiskās nostājas paušana pati par sevi nevar "izlabot" to, ka Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā un īstenošanas protokolā Rietumsahāras teritorija nav uzskatīta par patstāvīgu un atšķirīgu no Marokas Karalistes teritorijas.

154. Tāpēc, apstiprinot Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma un īstenošanas protokola noslēgšanu ar Marokas Karalisti, Padome daļēji neievēroja Rietumsahāras tautas pašnoteikšanās tiesības, kā tās interpretējusi Tiesa spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK*.

5. Tiesību izmantot dabas resursus ievērošana

155. Tas, ka Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā un īstenošanas protokolā Rietumsahāras teritorijai piegulošos ūdeņus un Marokas Karalistes teritorijai piegulošos ūdeņus neuzskata par patstāvīgiem un atšķirīgiem, ietekmē arī Rietumsahāras tautas tiesības gūt labumu no Rietumsahāras teritorijai piegulošo ūdeņu dabas resursiem.

156. Pašnoteikšanās tiesības, kas Eiropas Savienībai ir saistošas tās attiecībās ar Marokas Karalisti attiecībā uz Rietumsahāras teritoriju, ietver Rietumsahāras tautas tiesības izmantot Rietumsahāras terotorijas, kurai nav savas pārvaldes, dabas resursus, tostarp tai piegulošos ūdeņus [98].

157. Tomēr spriedumos Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK* Tiesa neapsprieda šo pašnoteikšanās tiesību aspektu. Tāpēc tas ir izslēgts no šo apelācijas sūdzību tvēruma.

158. Tomēr Eiropas Savienības pienākums nodrošināt, ka Rietumsahāras tauta gūst labumu no nolīguma, kas sniedz zvejas iespējas Rietumsahāras terotorijas, kurai nav savas pārvaldes, piegulošajos ūdeņos, izriet neatkarīgi no tās dalības *UNCLOS* [99].

159. Šajā saistībā atzīmēju, ka 1. panta a) punkts III rezolūcijā, kas ietverta ANO Trešās konferences par jūras tiesībām Nobeiguma akta I pielikumā un tādējādi ir *UNCLOS* neatņemama sastāvdaļa, ir noteikts, ka "teritorijas, kuras tauta nav ieguvusi pilnīgu neatkarību vai kādu citu Apvienoto Nāciju Organizācijas atzītu pašpārvaldes statusu, vai teritorijas, kurā pastāv koloniāla kundzība, gadījumā [*UNCLOS*] paredzētie noteikumi par tiesībām vai interesēm tiek piemēroti šīs teritorijas tautas labā, lai veicinātu tās labklājību un attīstību".

97 Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2023. gada 17. janvāris, Spānija/Komisija (C-632/20 P, EU:C:2023:28, 52. punkts), kurā Tiesa savu argumentāciju pamatoja ar atsauci uz līdzīgu "neskarot" klauzulu attiecībā uz Kosovas nacionālās regulatīvās iestādes dalību Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestādes darbā.

98 Skat. manus secinājumus apvienotajās lietās C-779/21 P un C-799/21 P Komisija un Padome/*Front Polisario*, 190., 191. un 192. punkts. Vispārīgi skat. arī Wrange, P., "Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara", *Israel Law Review*, 52. sēj. (1), 2019, 3. lpp., un Kassoti, E., "The Empire Strikes Back: The Council Decision Amending Protocols 1 and 4 to the EU-Morocco Association Agreement", *European Papers*, 4. sēj. (1), 2019, 313.–316. lpp. Līdzīgi skat. Ņujorkas Advokātu kolēģija [*New York City Bar Association*], "Report on legal issues involved in the Western Sahara dispute: use of natural resources", Apvienoto Nāciju Organizācijas komiteja, 2011, 27.–30. lpp.

99 Eiropas Savienība (toreiz Eiropas Kopiena) 1998. gadā apstiprināja Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvenciju (turpmāk tekstā – "*UNCLOS*"). Skat. Padomes Lēmumu 98/392/EK (1998. gada 23. marts) par Eiropas Kopienas parakstīto ANO 1982. gada 10. decembra Jūras tiesību konvenciju un 1994. gada 28. jūlija Nolīgumu par minētās konvencijas XI daļas īstenošanu (OV 1998, L 179, 1. lpp.).

160. Tādējādi, ņemot vērā Eiropas Savienības starptautiskās saistības, kas izriet no minētās konvencijas, Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums un īstenošanas protokols, ciktāl šie Savienības tiesību akti nodrošina piekļuvi šiem ūdeņiem, ir jāīsteno Rietumsahāras tautas labā, lai veicinātu tās labklājību un attīstību [100].

161. Šajā gadījumā ir taisnība, ka Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā un īstenošanas protokolā ir paredzēta prasība par to sociālekonomisko ieguvumu "taisnīgu ģeogrāfisko un sociālo sadalījumu", kuri izriet no finansiālās kompensācijas, ko Eiropas Savienība izmaksā Marokas Karalistei.

162. Tomēr, kā Vispārējā tiesa pēc būtības paskaidro pārsūdzētā sprieduma 316. punktā (un tās konstatējums būtībā netiek apstrīdēts), no Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīguma, īstenošanas protokola un vēstuļu apmaiņas noteikumiem neizriet, ka "finansiālā ieguldījuma taisnīga ģeogrāfiskā un sociālā sadalījuma princips tiktu atšķirīgi piemērots Rietumsahāras teritorijā un Marokas teritorijā".

163. Manuprāt, lai nodrošinātu, ka Rietumsahāras tautai netiek liegtas likumīgās tiesības uz tās dabas resursiem, cita starpā būtu nepieciešams, lai tikai Rietumsahāras teritorijas iedzīvotāji gūtu labumu no ieņēmumiem, ko rada viņu dabas resursu izmantošana.

164. Neizslēdzu, ka neskaidrību par to, vai Eiropas Savienība ir izpildījusi šo prasību, būtu bijis iespējams kliedēt, ja Savienības iestādes būtu paziņojušas "metodi" un/vai "sadales shēmu", kas Marokas Karalistei bija jāpaziņo Apvienotajai komitejai, kā to paredz īstenošanas protokols (skat. šo secinājumu 40. punktu).

165. Tomēr lietas materiālos par to nav nekādas informācijas [101].

166. Tāpat arī, pat ja šādas metodes un sadales shēmas nav, ir iespējams, ka ar pietiekamiem pierādījumiem par Apvienotās komitejas īstenotu stingru uzraudzību (skat. šo secinājumu 41. punktu) attiecībā uz finansiālās kompensācijas, ko Eiropas Savienība maksā par piekļuvi Rietumsahāras teritorijai piegulošajiem ūdeņiem un to izmantošanu, sadalījumu varētu tikt izpildīts Eiropas Savienības pienākums ievērot Rietumsahāras teritorijai piegulošo ūdeņu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu [102].

167. Tomēr arī šajā gadījumā lietas materiālos nav informācijas par to, vai minētā komiteja veica jebkāda veida uzraudzību un, ja veica, tad kā tā uzraudzīja nepieciešamo finansiālās kompensācijas sadali.

[100] Šajā nozīmē skat. arī ģenerālsekretāra vietnieka juridiskajos jautājumos, juridiskā padomnieka, 2002. gada 29. janvāra vēstuli Drošības padomes priekšsēdētājam (S/2002/161), 22. punkts. Līdzīgi skat. Kenny, J. K., "Resolution III of the 1982 Convention on the Law of the Sea and the Timor Gap Treaty", *Washington International Law Review*, 2. sēj. (1), 1993, 147. lpp. (kur norādīts, ka III rezolūcijas sagatavojošie dokumenti "izskaidro rezolūcijas pamatprincipu: tautām, kurām nav savas pārvaldes, būtu jāgūst labums no to teritoriju resursiem").

[101] Neesmu arī varējusi iegūt šo informāciju no Padomes dokumentu reģistra. Vienīgā publiski pieejamā informācija ir tā, kas ietverta 2023. gada galīgajā izvērtējumā, Komisijas pasūtītā ziņojumā, kura nav lietas materiālos un kurā, šķiet, paskaidrots, ka Apvienotajai komitejai tika iesniegta sadales shēma un ka saskaņā ar to finansiālā kompensācija par piekļuves piešķiršanu Savienības flotei ir atkarīga no "nozvejas ģeogrāfiskā sadalījuma" (skat. 2023. gada galīgā izvērtējuma 38. lpp.). Pamatojot šo konstatējumu, 2023. gada galīgajā izvērtējumā ir secināts, ka 95 % no piekļuves ieņēmumiem un 99 % no piekļuves nodevām tika iedalīti Rietumsahāras teritorijai (skat. 38. lpp.), ko "Apvienotā komiteja uzskata par taisnīgu" (skat. 2023. gada galīgā izvērtējuma v) lpp. 33. punktu). Neizslēdzu, ka Savienības iestāžu sniegts šo skaitļu pamatojums kliedētu manas šaubas par to, cik atbilstoša ir kompensācija par Rietumsahāras tautas dabas resursu izmantošanu, tomēr, tā kā Tiesai nav plašākas informācijas un tā nav apspriedusi šo jautājumu, nevaru secināt, vai 2023. gada galīgā izvērtējuma ziņojuma secinājums ir pamatots.

[102] Principā piekrītu Komisijas apgalvojumam, ka kompromisa valoda, kas sniedz tādu pašu rezultātu, kāds būtu vajadzīgs saskaņā ar Rezolūciju 2554 (XXIV) un III rezolūcijas 1. punkta a) apakšpunktu, varētu būt pieņemama no Eiropas Savienības saistību ievērot Rietumsahāras tautas likumīgās tiesības uz tās dabas resursiem viedokļa.

168. Iepriekš izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgums un īstenošanas protokols neatbilst prasībai Rietumsahāras teritoriju uzskatīt par "patstāvīgu un atšķirīgu" no Marokas Karalistes teritorijas.

169. Tā kā šis pienākums izriet no spriedumiem Padome/*Front Polisario* un *Western Sahara Campaign UK*, trešais pamats, ko *Front Polisario* izvirzīja pirmajā instancē, būtu jāpieņem un attiecīgi apstrīdētais lēmums būtu jāatceļ.

170. Tāpēc iesaku Tiesai noraidīt Padomes un Komisijas apelācijas sūdzības un atstāt spēkā pārsūdzēto spriedumu, lai gan ar atšķirīgu pamatojumu.

IV. Sekas

171. Kā paredzēts LESD 264. panta otrajā daļā, Tiesa, ja tā to uzskata par vajadzīgu, nosaka, kuras no attiecīgā akta sekām ir uzskatāmas par galīgām.

172. Ņemot vērā to, ka īstenošanas protokola darbības termiņš beidzās 2023. gada jūlijā, Savienības kuģi pašlaik nevar veikt zvejas darbības Rietumsahāras teritorijai piegulošajos ūdeņos. Šis fakts tika apstiprināts arī tiesas sēdē mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai.

173. Tomēr, kā paskaidroja Vispārējā tiesa, "apstrīdētā lēmuma tūlītējai atcelšanai var būt nopietnas sekas attiecībā uz Savienības ārējo darbību, un tas var apdraudēt to starptautisko saistību tiesisko drošību, kurām Savienība ir piekritusi un kuras ir saistošas iestādēm un dalībvalstīm" [103].

174. Turklāt neizslēdzu, ka apstrīdētā lēmuma tūlītēja atcelšana varētu nopietni ietekmēt lielu skaitu labticīgi nodibinātu tiesisko attiecību.

175. Gadījumā, ja Tiesa izvēlētos rīkoties saskaņā ar maniem secinājumiem, iesaku paturēt spēkā apstrīdētā lēmuma iedarbību uz saprātīgu laiku, kas nevar pārsniegt divus gadus no sprieduma pasludināšanas šajā lietā, lai ar Marokas Karalisti vienotos par nepieciešamajiem grozījumiem Ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerattiecību nolīgumā.

V. Secinājumi

176. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, iesaku Tiesai noraidīt Padomes un Komisijas apelācijas sūdzības.

[103] Pārsūdzētais spriedums, 368. punkts.